

RZĄDY WŁADYSŁAWA JAGIEŁŁY 1386 – 1434

1. UNIA WILEŃSKO – RADOMSKA 1401 r.

- Witold dożywotnio został wielkim księciem litewskim.
- Zwierzchnim panem Litwy nadal pozostał Władysław Jagiełło z tytułem najwyższego księcia.
- Po śmierci Witolda Litwa miała powrócić do Jagiełły lub jego następcy.
- W przypadku bezpotomnej śmierci Jagiełły o przyszłości Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego miała zdecydować wspólnie rada królewska i rada wielkksiążęca.

Unia ta została zawarta w obecności rady królewskiej i rady wielkksiążęcej.

W Wilnie i Radomiu podjęto postanowienie, że w przyszłości żadne decyzje nie zostaną podjęte bez wspólnych konsultacji.

2. WIELKA WOJNA Z ZAKONEM KRZYŻACKIM 1409 – 1411 r.

a) geneza

- Władysław Jagiełło podpisując układ w Krewie zobowiązał się między innymi do odzyskania utraconych wcześniej przez Polskę ziem. Unia była więc sojuszem zbrojnym przeciwko Zakonowi Krzyżackiemu, z którym zarówno Królestwo Polskie jak i Wielkie Księstwo Litewskie miało problemy. Do wojny z Zakonem musiało dojść wcześniej czy później.

Sytuacja ulegała ciągłemu zaostrzeniu wskutek polityki Zakonu:

- Unia polko-litewska pokrzyżowała plany Zakonu, związane z chrystianizacją Litwy. Jednocześnie połączone unią państwa stanowiły zagrożenie dla Zakonu. Dlatego też Zakon Krzyżacki starał się zanegować prawdziwość chrztu Litwy. Szerzył antypolską i antylitewską propagandę głosząc, że Litwa jest nadal pogańska i wzywając rycerzy Europy Zachodniej do świętej krucjaty przeciwko Litwinom,
- Zakon Krzyżacki po zakupie Nowej Marchii odmówił Polakom prawa do posiadania kilku pogranicznych miejscowości, które przyłączył do Polski Kazimierz Wielki (Santok, Osieczna, Drezdenko),
- Krzyżacy zagarnęli ponownie ziemię dobrzyńską o którą upomniał się Władysław Jagiełło. Było to możliwe dzięki księciu Władysławowi Opolczykowi, który otrzymał w lenno ziemię dobrzyńską od króla Polskiego i bezprawnie oddał ją Zakonowi. Za jej zwrot Zakon zażądał wysokiego odszkodowania.
- Zakon Krzyżacki wykorzystał spór między Jagiełłą i Witoldem. Za udzielenie pomocy Witoldowi otrzymał od niego Żmudź w 1398 r. Od tej pory starano się odzyskać tak ważną dla Litwinów ziemię. Dlatego też zarówno Jagiełło jak i Witold udzielili pomocy antykrzyżackim powstańcom na Żmudzi, co było bezpośrednią przyczyną wojny.

b) przebieg wielkiej wojny 1409 – 1411.

- wojnę wypowiedział wielki mistrz Zakonu – Ulryk von Jungingen. Na jesieni 1409 r. wojska krzyżackie spustoszyły pogranicze Wielkopolski i Mazowsza. Wojska polskie wyruszyły spod Łęczycy w kierunku Bydgoszczy, którą po kilku dniach oblężenia zdobyły. Na początku października zostaje podpisane na kilka miesięcy zawieszenie broni.
- działania wojenne zostają wznowione w 1410 r. Punktem zbiórki wojsk polskich, litewskich, tatarskich i ruskich był obóz pod Czerwińskiem. Połączone wojska przekroczyły Wisłę pod Czerwińskiem, po moście zbudowanym z łodzi, na początku lipca 1410 r. i wkroczyły w granice państwa Zakonu Krzyżackiego.
- **Do rozstrzygającego starcia doszło 15 lipca 1410 r. pod wsią Grunwald (Tanenberg).** W bitwie pod Grunwaldem połączone wojska polsko-litewsko-tatarsko-rusko-morawskie pokonały wojska krzyżackie wspomagane przez rycerzy europejskich. W bitwie poległ wielki mistrz Ulrich von Jungingen. Spod Grunwaldu Jagiełło ruszył pod Malbork. Nie udało jednak mu się go zdobyć.

c) pokój w Toruniu (1411) i jego znaczenie.

- Żmudź powróciła do Litwy, tylko do śmierci Witolda,
- Do Polski powróciła ziemia dobrzyńska,
- Ziemia chełmińska i Pomorze Gdańskie miało pozostać przy Zakonie Krzyżackim.

Jaki widać pokój toruński nie wykorzystał w pełni zwycięstwa pod Grunwaldem. Co prawda potęga Zakonu Krzyżackiego została na zawsze złamana jednak Władysław Jagiełło nie miał doświadczenia i odpowiedniego sprzętu do zdobycia twierdz krzyżackich. Wielka wojna umocniła więzi między Polską a Litwą jednak zdecydowano o odrębności politycznej Wielkiego Księstwa Litewskiego i Królestwa Polskiego. Suwerenność Litwy została potwierdzona unią w Horodle w 1413 r. Litwa władać miał wielki książę powoływany przez króla polskiego. Sojusz polsko-litewski miał przetrwać do końca XVIII wieku.

2. UNIA W HORODLE - 1413 r.

a) przyczyny:

- trzeba było rozwiązać kwestie sporne między Jagiełłą a Witoldem (stryjecznym bratem Jagiełły), który wspomagał Jagiełłę w wojnie z Zakonem Krzyżackim. Witold dążył do uznania Litwy za państwo równorzędne Polsce i nie zgadzał się na włączenie Litwy do Polski

b) postanowienia:

- Litwa pozostanie państwem niezależnym politycznie, na czele którego będzie zasiadać wielki książę podległy królowi polskiemu. Pierwszym wielkim księciem został Witold.
- Po śmierci Witolda tron wielkoksiążęcy miał zostać obsadzony za zgodą króla polskiego.
- 50 rodów litewskich przyjęto do polskich rodów szlacheckich.
- Nadano polskie przywileje szlacheckie katolickim bojarom litewskim.
- Decyzje w sprawach dotyczących obu krajów mają być podejmowane na wspólnych zjazdach szlachty polskiej i litewskiej.

c) skutki i znaczenie:

- Litwa utrzymała odrębność polityczną i nie podporządkowała się Polsce
- Rozpoczęła się polonizacja Litwa

Witold zmarł w 1430 r. Wówczas wielkim księciem litewskim został Świdrygiełło. Nominacja ta nastąpiła bez zgody panów polskich, którzy pragnęli by tron litewski objął Zygmunt Kiejstutowicz.

W latach 1430 – 1432 toczyła się walka o tron litewski między Świdrygiełłą a Zygmuntem Kiejstutowiczem. Zakończyła się ona podpisaniem układu w Sieradzu w 1432 r., na mocy którego Świdrygiełło miał władać Litwą na tych samych zasadach co Witold (patrz unia w Horodle). Świdrygiełło jednak odmówił wszelkich rokowań z Polską bez zgody Zakonu Krzyżackiego. Postanowiono więc oddać Litwę Zygmunтови.

3. WOJNY Z KRZYŻAKAMI PO 1411 r.

1414 r. – Wojna głodowa

Obie plony niszczyły plony i zasiewy

zakończyła się w 1422 r. pokojem nad jeziorem Melno:

- Żmudź powróciła do Litwy
- do Polski przyłączony obszar Nieszawy i kilka wsi na Kujawach

1432 r. – interwencje Krzyżaków, popierających Świdrygiełłę na Litwie w czasie wojny domowej. Zostali pokonani pod Wilkomierzem w 1435 r. Atak na Kujawy spowodował odwet wojsk polskich i atak na Pomorze. Wojnę zakończył pokój wieczysty w Brześciu Kujawskim w 1435 r.

Przywileje wydane przez Władysława Jagiełłę:

4. UNIA W GRODNIU 15.10.1432 r. – odnowienia unii polsko-litewskiej.

- Księciem zwierzchnim Litwy pozostał Jagiełło.
- Jagiełło nadał Zygmunтови Kiejstutowiczowi tytuł wielkiego księcia litewskiego na tych samych zasadach co Witoldowi.
- Zygmunt zobowiązał się, że nie będzie starał się o koronę litewską.
- Po śmierci Zygmunta Litwa z wyjątkiem ziemi trockiej ma wrócić do Jagiełły (ziemia trocka została nadana)

- Zygmunt i Jagiełło zobowiązali się wspólnie wspierać się przeciwko nieprzyjaciołom (Krzyżakom i Świdrygielle).
- Sporne Podole miało pozostać przy Polsce.
- Ziemia łucka stała się zależna od Polski.

5. PRZYWILEJE WŁADYSŁAWA JAGIEŁŁY

1388 – przywilej piotrkowski – Krzyżacy podważyli ważność chrztu i małżeństwa Jagiełły; zawarli sojusz z książętami zachodniopomorskimi, mazowieckimi i Luksemburgami; fiasko zjazdu Jagiełły i wielkiego mistrza w Toruniu.

Postanowienia:

- Jagiełło potwierdził dotychczasowe przywileje
- król zobowiązał się wykupić szlachcica z niewoli jeżeli dostał się do niej poza granicami kraju
- podczas wyprawy zagranicznej każdy szlachcic miał otrzymać 3 grzywny żołdu
- niedowierzanie zamków cudzoziemcom

1422 – przywilej czerwiński - został wydany w obozie wojskowym przed wyprawą krzyżacką:

- zakaz łączenia w jednym ręku stanowiska sędziego ziemskiego i starosty
- szlachta uzyskała nietykalność majątkową bez wyroku sądowego
- sądy miały sędzić według prawa pisanego
- król musi uzyskać zgodę rady królewskiej na bicie monety

1423 – statut warcki – Władysław Jagiełło wydał go by uzyskać zgodę na dziedziczenie tronu przez swoich synów z drugiego małżeństwa

- szlachta mogła wykupić majątki „sołtysów krnąbrnych i niebezpiecznych” przy czym sama miała prawo wyceniać majątek takiego sołtysa
- ograniczono wychodźstwo chłopów ze wsi
- wprowadzono taksy wojewodzińskie w miastach – wojewodowie uzyskali prawo ustalania cen maksymalnych na produkty rzemieślnicze w miastach

1430-33 – przywileje jedleńsko – krakowskie – wydał je by szlachta uznała jego syna Władysława III królem Polski:

- Niemnem captivabimus nisi iure victim – nikogo nie będziemy więzić bez wyroku sądowego = nietykalność majątkowa i osobista szlachty
- tylko szlachcic mógł zostać dostojnikiem kościelnym